

bij Open Deur 10, oktober 2019

In gesprek over 'De Bijbel in met Rembrandt'¹

Rembrandt van Rijn, iedereen heeft weleens van hem gehoord en weet iets van hem. Ter gelegenheid van zijn 350^e sterfdag, op 4 oktober, is 2019 uitgeroepen tot het jaar van Rembrandt. De Nachtwacht is waarschijnlijk zijn beroemdste werk, maar Rembrandt maakte ook veel bijbelse voorstellingen. Waarom maakte hij ze zoals hij ze maakte? En waarom is hij zelf zo vaak te zien met een zelfportret? We gaan er samen over in gesprek.

Inleiding

- Waar denkt u aan bij het horen van de naam Rembrandt van Rijn?
- Zijn bekendste werk is waarschijnlijk de Nachtwacht. Heeft u dat schilderij weleens in het echt gezien en zo ja, wat vond u ervan?
- Welk werk van Rembrandt spreekt u het meeste aan? Kunt u uitleggen waarom?²
- Misschien is er ook wel een werk van Rembrandt dat u totaal niet aanspreekt. Als dat zo is, welk werk is dat? En waarom spreekt het u niet aan?
- Welk bijbels werk van Rembrandt spreekt u het meeste aan? Waarom?
- In dit nummer van *Open Deur* staan verschillende uitspraken over Rembrandt. Op pag. 7 staan er drie; van Awraham Jitschak Kook, Ernst Gombrich en Hans van Pinxteren. Met welke uitspraak heeft u de meeste affiniteit en met welke de minste? Kunt u uitleggen waarom?

De verhouding tussen Rembrandt en de Bijbel

- In het inleidende artikel schrijft Jan Riemersma dat de manier waarop de moeder van Rembrandt thuis over de Bijbel vertelde een onuitwisbare indruk op hem gemaakt moet hebben, pag. 2. Hoe was dat bij u thuis? Hoe vertelden uw vader en moeder over/uit de Bijbel? Heeft dat, net als bij Rembrandt, een bijzondere indruk gemaakt of juist totaal niet? Ga er eventueel in kleine groepjes over in gesprek.
- Bekijk de afbeelding 'Oude lezende vrouw' en beluister [het audiofragment](#). Wat zegt het schilderij u?
- Wat zou het te betekenen hebben dat het gezicht van de vrouw in de schaduw is en dat het volle licht op de Bijbel valt?
- Wat denkt u dat de vrouw aan het lezen is? Of, anders gezegd, stel dat dit inderdaad de profetes Hanna is, wat zou u dan in haar situatie lezen?
- Wat vindt u ervan dat Rembrandt waarschijnlijk zijn moeder in de rol van de profetes Hanna afbeeldde?
- Aan het slot van zijn artikel stelt Riemersma: *'Het sterkst is hij, als twijfel omslaat in herkenning of in aarzelend vertrouwen: Maria Magdalena bij de ontmoeting met de opgestane Heer; de Emmaüsgangers als Christus met hen aan tafel het brood breekt. Dan valt er een glimp van de*

¹ Een gesprekshandleiding over Rembrandt kan natuurlijk niet zonder afbeeldingen. Laat de genoemde afbeeldingen zien op een beamer of druk ze voor de deelnemers af.

² Wanneer een beamer en internet aanwezig zijn, kunnen de door de deelnemers genoemde afbeeldingen opgezocht worden en ter plekke aan de anderen getoond worden.

hemel over het menselijk gebeuren. Er is weer perspectief.' Herkent u dat, dat er soms een glimp van de hemel over het menselijk gebeuren valt? Wilt u daar iets over zeggen?

- Bekijk de afbeeldingen [De opgestane Heer verschijnt aan Maria Magdalena](#) en [De maaltijd in Emmaüs](#). Ziet u in de afbeelding wat Riemersma zegt over de glimp van de hemel over het menselijk gebeuren? Verklaar u nader.
- Rembrandt beeldde regelmatig zichzelf af in een schilderij van een bijbels verhaal. Als u een bijbelse voorstelling zou maken met uzelf daarin afgebeeld, welk bijbelverhaal zou u kiezen en waarom?
- Volg (een deel) van de digitale [Rembrandtroute door de Bijbel](#). Dit kunt u eventueel ook als afsluiting doen.

Rembrandt en Christus

- Bekijk het schilderij [De kruisoprichting](#)³ en laat het een tijdje in stilte op u inwerken.
- Wat valt u op aan dit schilderij?
- De man aan de voet van het schilderij zou weer een zelfportret van Rembrandt zijn. Waarom zou hij zichzelf daar gepositioneerd hebben?
- Als u zichzelf ergens zou moeten neerzetten in dit schilderij, waar zou u zichzelf dan positioneren? En waarom daar?
- Opvallend aan dit schilderij is ook de Romeinse centurio die links in het midden uit het donker tevoorschijn komt. De man kijkt niet naar Jezus, maar het lijkt alsof hij zijn blik naar de kijkers richt. Waarom zou Rembrandt hem zo afgebeeld hebben?

Ter afsluiting

Ter afsluiting kunt u kiezen uit een of meer van onderstaande onderdelen:

- Wanneer u dat nog niet al eerder tijdens het gesprek gedaan heeft, kunt u als afsluiting (een deel) van de digitale [Rembrandtroute door de Bijbel](#) volgen.
- Kleuren door volwassenen is helemaal in op het moment. Print een kleurplaat uit, bijvoorbeeld [de kleurplaatversie van de Nachtwacht](#), en laat iedereen gezellig met elkaar kleuren. Of koop een [kleurboek](#) van afbeeldingen van Rembrandt.
- Lees een stuk uit de Rembrandtbijbel en laat daarbij de desbetreffende plaat zien. Ga eventueel nog in gesprek over wat u ziet op de plaat en waarom u denkt dat Rembrandt de afbeelding gemaakt heeft zoals hij die gemaakt heeft.
- Als u veel tijd heeft, kunt u met elkaar een zelfgemaakt kunstwerk maken, geïnspireerd op Rembrandt (zie ook pag. 14 van dit nummer van *Open Deur*) of u maakt een kunstwerk van een bijbelverhaal met daarin een zelfportret, zoals Rembrandt ook vaak deed.
- Lees het lied '*Wie niet de schaduw kent*' van Marijke de Bruijne, pag. 11.

Anne ter Schuur, predikant in Waddinxveen

archief gesprekshandreikingen

Op open-deur.nl/gesprek vindt u alle gesprekshandreikingen bij de nummers van *Open Deur* vanaf januari 2007.

³ Noot voor de gespreksleider: zie voor meer informatie over dit schilderij: J. Riemersma, *Een glimp van de hemel. Het geheim van Rembrandts geloof*, pag. 61.